

Renezance a humanismus

- vz. v Itálii ve 14. st., umělecký směr
- obrat k člověku, důraz na pozemský život, klesá zájem o víru
- není ovlivněno církví
- hl. nositelé: měšťanstvo → stává se novou významnou vrstvou
- obrazy i sochy vznikají postupně i pro církve
- v centru dění stojí člověk = antropocentrismus
- návrat k antice, antika – vzorem v antice dosažen ideál člověka
- studium antických děl
- zájem o klasické jazyky (latina, řečtina)
- důraz na všestrannost → „renezanční člověk“ – věnuje se více oborům
- periodizace italské renezanční
- 1) Trecento – raná fáze, 14. st.
 - renezanční se rozvíjí
 - vlivy gotiky
 - Florencie, Miláno, Mantova
- 2) Quattrocento
 - vrcholná fáze renesance
 - vrchol hl. ve městě Florencie
 - vládl tam rod Medici – podporoval umělce (mecenášská činnost)
- 3) Cinquecento
 - poslední fáze
 - renezanční se šíří do dalších států
 - hl. zákazníkem je papežský dvůr
 - Florencie, Řím

Humanismus

- myšlenkový směr
- v centru dění člověk, jak člověka zdokonalit, soustředění na jeho kladné stránky, vědomosti
- kritický způsob k člověku – potlačit
- důraz na světskou výchovu, smyslové vnímání
- důraz na pozemský život, užívat si ho
- dokonalé jazykové vzdělání, klasické jazyky
- knihtisk – autor: J. Gutenberg (cca 1450) → lepší dostupnost knih → levné, šíří se i do nižších vrstev
- inkunábule – prvotisky, knihy vytištěné do r. 1500
- 1. vytištěná kniha: kronika Trojanská
- po roce 1500 masové šíření tištěných knih
- rozvoj kultury a vzdělanosti

Astronomie

- souvisí s celkovými představami o světě, přispěly k tomu i zámořské objevy

- jaké jsou jiné planety, vesmír, Slunce
- Mikuláš Kusánský – 1. astronom, který se tím začal zabývat
- Mikuláš Koperník – astronom a lékař z Polska
 - přišel s myšlenkou, že Slunce je středem vesmíru = heliocentrismus
 - planety obíhají kolem Slunce
 - planety se otáčejí kolem své osy
- Jan Kepler- něm. astronom, působil na dvoře Rudolfa II.
 - propočítal dráhy planet
 - sestavil dalekohled na porovnávání
- Galileo Galilei – Ital, astronom
 - zakladatel moderní fyziky
 - pokračoval v myšlenkách J. Keplera
 - inkvizicí byl donucen své učení odvolat, aby v práci mohl pokračovat
- Giordano Bruno
 - myšlenka, že vesmír je nekonečný
 - tvrdil, že Slunce není středem vesmíru, ale je to jen jedna z hvězd
 - inkvizicí upálen
- Tycho de Brahe - dánský astronom působící v Praze u Rudolfa II.
 - pohřben v Týnském chrámu

Filozofie

- kritika společnosti a státu
- Niccolò Machiavelli – ital. filozof, žil ve Florencii
 - působil na dvoře rodu Medici
 - sepsal spis Vladař – spis věnovaný Lorenzu Medici, ve kterém psal o tom, jak se má vládnout
 - kritizován, „účel světi prostředky“
 - když chce vladař něčeho dosáhnout, je jedno jak
- Erasmus Rotterdamský – nizozem. filozof, kritika církve a společnosti
 - pedagogická činnost, spisy; předchůdce Komenského
- utopisté – filozofové mající utopistické představy o státě a společnosti, jak má vypadat – ve spisech popisují ideální stát
- Thomas More
 - spis Utopia – prosazování myšlenek o ideálním státě: nemělo by být soukromé vlastnictví, všechno všem, předchůdce socialismu
- Thomas Campanella – Sluneční stát – podobná jako Utopie, představa ideál. státu
- Francis Bacon – angl. filozof
 - kritika, hl. společnosti

Architektura

- renezanční
- vše horizontální, do šířky
- návrat – antika – vzor
- pravoúhlé, rovné linie, geometrické tvary, hladké (nic oblého)
- převažují světské stavby
- trojúhelníkové štíty domů

- sgrafita – psaníčka, obálky, výzdoba omítek domů
- podloubí – půlkruhový oblouk (výjimka oblého)
- arkády – podloubí na zámcích, 1. patro
- arkýř – vystouplé, kryté balkóny
- balustrády – zábradlí (ozdobená), sloupy kuželovitý tvar
- sala terrena – místnosti v přízemí, které vedly do zahrady → prosklené, vzdušné
- stropy – trámové nebo kazetové (čtverce)
- kopule – zastřešení, zevnitř vyzdobené
- světlé interiéry

Stavby

- hl. světské
- zámek
 - nahrazoval gotický hrad
 - sídlo šlechty
 - zámecký park, zahrada → fontány, altánky, vzácné stromy, jezírka
- pevnosti
 - v oblastech, které byly ohrožovány nájezdy Turků (Uhry)
- venkovské vily
 - bohatí
 - letní sídla
- paláce
 - ve městech
 - obdoba zámku, zařazeno ale do městské zástavby
- měšťanské domy – města
 - výrazné štíty
 - dole podloubí
 - na domech často arkýře
- radnice, pivovary, školy, nemocnice
- Evropa:
 - církevní: Dóm ve Florencii, chrám sv. Petra ve Vatikánu, celé vatikánské náměstí (symbol otevřeného náručí), Papežský palác v Římě, zámek Louvre v Paříži, zámky na Loiře
- Čechy:
 - často přestavby gotických hradů
 - zámek v Litomyšli, Nelahozeves, Opočno, v Jindřichově Hradci
 - Praha: letohrádek královny Anny, Schwarzenberský palác

Malířství

- realistické, snaha zastihnout pocity, detaily
- portréty (hl. panovníků), akty
- přesné proporce, individualita
- zobrazování člověka a přírody

Sochařství

- vychází z Antiky
- zobrazování detailů i pocitů
- spojení duševna a fyzika
- hl. mramorové a bronzové (zpočátku dřevěné)
- renezanční umělci zvládali sochařství, malířství, architekturu
- mecenášství – finanční podpora umělcům (bohatí šlechtici, církve)

Umělci

1) Raná fáze

- Giotto di Bondone
 - hlavně malíř, portrétista, později příroda
- Donatello
 - sochař, socha Davida
 - mramor + bronzové sochy
 - zabývá se anatomii těla
- Sandro Botticelli
 - malíř, mystické výjevy

2) Vrcholná fáze

- Leonardo da Vinci
 - nejvšestrannější
 - malíř, sochař, architekt, matematik, přírodovědec, vynálezce (snaha o letadlo), anatomie
 - díla: Mona Lisa, Dáma s hranostajem, Poslední večeře Páně
- Rafael Santi
 - malíř, architekt, portrétista
 - madony → Sixtinská madona
 - podíl při stavbě chrámu sv. Petra ve Vatikánu
 - obraz: Athénská škola
 - podíl na výzdobě úředních místností ve Vatikánu (fresky)
- Michelangelo Buonarroti
 - všestranný umělec, malíř, sochař, architekt
 - socha Davida ve Florencii (mramor)
 - vyzdobil freskami Sixtinskou kapli
 - chrám sv. Petra ve Vatikánu – výzdoba kopule (freskami)

3) Pozdní fáze

- Tizian – malíř, hl. portrétista
- Tintoretto – malíř, biblické náměty
 - velké obrazy
 - výzdoba klášterů (Benátky)

Umělci mimo Itálii (zaalpské země)

- Nizozemí
 - Jan van Eyck – malíř
 - Hieronymus Bosch – malíř, biblické motivy
- Německo

- jižní německo (Norimberk) – centrum renezanace
- Albrecht Dürer – malíř, grafik, rytiny
 - několik vlastních podobizen
 - Růžencová slavnost
- Jan Holbein – malíř, grafik, portrétista
- Lucas Cranach – malíř, maloval hlavně madony
 - hodně pro lidové vrstvy
- Francie
 - vz. škola všech umělců – škola ve Fontainebleau
 - tito umělci pracovali hlavně na výzdobě zámků na Loiře

Literatura

- Itálie
 - Dante Alighieri – Božská komedie
 - Giovanni Boccaccio – Dekameron
 - Francesco Petrarca – milostné básně pro Lauru
 - Torquato Tasso – přechod k baroku
- Francie
 - Francois Villon
 - Francois Rabelais
 - Lope de Vega
 - Miguel Cervantes
- Anglie
 - Geoffrey Chaucer
 - Shakespeare